

DOMÈNEC UMBERT

JOSEP M. COLOMER, PROFESSOR DE CIÈNCIA POLÍTICA

«El nacionalisme és un tema de passions estomacals»

Josep M. Colomer és autor de treballs com ara *Assemblea de Catalunya, Els estudiants de Barcelona sota el franquisme, Nosaltres els catalans. Una visió crítica de la Catalunya actual, Espanyolisme i catalanisme, Contra los nacionalismos i La ideologia de l'antifranquisme*. Editor dels *Ensayos políticos* de Hume i de les *Cartes perses* de Montesquieu, Josep M. Colomer ha traduït autors com Togliatti, Pierre Vilar, Hobsbawm, Rosanda, etc. *El utilitarismo*.

Una teoria de la elecció racional —de propera aparició— és el seu darrer llibre. Assenyalem que Colomer és col·laborador habitual de diverses revistes i diaris.

—Comencem amb l'assumpte del nacionalisme...

—¿Comencem amb el nacionalisme?

—¿No li sembla bé, potser?

—No, no, em sembla fantàstic... el que passa és que del nacionalisme més val no parlar-ne gaire, perquè és un dels temes dels quals no es pot parlar, és com la religió o el futbol, és un tema de passions estomacals, on no sol predominar la racionalitat i l'anàlisi.

—Vostè, però, va dedicar cinc anys de la seva vida a estudiar el nacionalisme català.

—Sí, tots som resultat de les circumstàncies, i la majoria de les tesis doctorals que es feien en matèria de ciències socials en aquest país tenien clares motivacions polítiques. La meua tesi *Espanyolisme i catalanisme* va ser, com moltes altres, un aprenentatge de treball intel·lectual. I ara estic bastant content que la gent jove es pugui estalviar aquests condicionaments i pugui formar-se amb d'altres temes més interessants.

—No em dirà que a l'hora de buscar tema per la seva tesi doctoral el van enganyar.

—No, no, jo formava part d'aquella època i tenia els mateixos interessos polític-intel·lectuals que feien que

Professor titular de Ciència Política de la Universitat Autònoma de Barcelona i polític, Josep M. Colomer té —diuen— un futur prometedor. Si fa uns anys es dedicà a l'estudi del nacionalisme, avui té altres preocupacions menys «estomacals».

Miquel Porta Perales

«El nacionalisme no m'interessa gaire, la problemàtica de l'antifranquisme i de la transició ja està superada».

el nacionalisme aparegués com un tema prou important per a dedicar-li un temps.

—I ara, pel que sembla, el tema del nacionalisme ja no és del seu interès.

—A mi no m'interessa gaire, perquè la problemàtica de l'antifranquisme i de la transició ja està superada; no ha estat ni de bon tros resolta, però, en qualsevol cas, no planteja el tipus de preguntes i de programes d'investigació que van marcar el treball d'una generació.

—És a dir, que el tema del nacionalisme forma part de la seva prehistòria particular.

—Home, jo vaig anar onze anys a un col·legi de capellans, després vaig

estar amb això de l'antifranquisme dotze o tretze anys més —perquè l'any 1979-1980 encara estàvem amb aquesta història—, i ara tinc altres preocupacions i interessos. De fet, estic en una altra fase de la vida en la qual aquells condicionaments històrics —producte d'una situació bastant trista i lamentable— ens els podem estalviar.

—Però, un professor de ciència política potser sí que s'hauria d'interessar pel nacionalisme, encara que només fos com un objecte d'estudi.

—El tema, jo ja l'he estudiat prou. A més, aquesta és una qüestió de la qual es xerra molt i es llegeix poc. Si la gent que diu que s'interessa tant pel tema llegís, amb plantejaments serio-

FILMOTECA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

DIMECRES, 9

18.00 h.: EL EJERCITO DE LAS SOMBRAS, *Jean-Pierre Melville*, 1969. França V.O.S.E.

20.40 h.: EL SILENCI DEL MAR, *Jean-Pierre Melville*, 1947. França V.O.S.E.

22.00 h.: CODIGO DEL HAMPA, *Don Siegel*, 1964. USA V.E.

DIJOUS, 10

18.00 h.: EL SILENCIOSO, *Claude Pignoteau*, 1972. França-Itàlia V.E.

20.00 h.: EL BULEVARD DEL RON, *Robert Enrico*, 1971. França V.E.

22.00 h.: INFIERNO EN EL PACIFICO, *John Boorman*, 1968. USA V.E.

DIVENDRES, 11

18.00 h.: UN CEBO LLAMADO ELISABETH, *James Toback*, 1983. USA V.E.

20.00 h.: LOS RUFIANES, *Robert Enrico*, 1965. França-Itàlia V.E.

22.00 h.: A QUEMARROPA, *John Boorman*, 1967. USA V.E.

DISSABTE, 12

16.00 h.: EL SEDUCTOR, *Don Siegel*, 1971. USA V.E.

18.00 h.: INFIERNO EN EL PACIFICO, *John Boorman*, 1968. USA V.E.

19.40 h.: DOCE DEL PATIBULO, *Robert Aldrich*, 1967. USA V.E.

22.00 h.: UNO ROJO: DIVISION DE CHOQUE, *Samuel Fuller*, 1980. USA V.E.

DIUMENGE, 13

12.00 h.: Matinal Infantil: NIMH, EL MUNDO SECRETO DE LA SENORA BRISBY, *Don Bluth*, 1982. USA V.E.

16.00 h.: DOCE DEL PATIBULO, *Robert Aldrich*, 1967. USA V.E.

18.20 h.: UNO ROJO: DIVISION DE CHOQUE, *Samuel Fuller*, 1980. USA V.E.

20.00 h.: EL SEDUCTOR, *Don Siegel*, 1971. USA V.E.

22.00 h.: UN CEBO LLAMADO ELISABETH, *James Toback*, 1983. USA V.E.

Travessera de Gràcia, 63.

Telèfon 201 29 06

sos, la desena part del temps que dedica a fer escudella, l'assumpte ja estaria molt més ben encarrilat.

—*Vostè ha estudiat el tema, però s'ha dit que ignora l'existència de la tradició catalanista popular i que...*

—Sí, això que diu em sona.

—*¿Va llegir l'informe que publica EL TEMPS?*

—El vaig llegir per sobre.

—*Té alguna cosa a dir.*

—Els que van escriure allò demostren no haver llegit ni tan sols la solapa del meu llibre *Espanyolisme i catalanisme*, perquè a la solapa hi ha un resum del contingut del llibre. Jo mai no he dit això que aquest «informe» m'atribueix. Al contrari, el meu treball diu ben clarament que la idea de nació en els anys 1939 a 1979 es pot imbricar en unes tradicions històriques llunyanes que, resumint, es poden remetre a dues línies ideològiques: 1) la pròpiament nacionalista tradicionalista; i 2) la del federalisme, la de la idea de nació com a projecte polític, i no com un fet de terra, llengua i raça. Aquesta és la base del llibre i d'articles posteriors.

—*¿Tampoc no ha dit que només existeix el nacionalisme burgès?*

—Depèn del que entenguem per nacionalisme.

—*¿Què entén vostè per nacionalisme?*

—Jo entenc el catalanisme, ja que veig que insisteix en el tema, com una sensibilitat compartida, com un estat d'ànim compartit per diverses tendències político-ideològiques i sectors socials en una època determinada de la història del país. Estat d'ànim que posa de manifest el fracàs que al segle XIX van tenir els diversos intents de grups catalans significatius d'intervenir en la construcció d'un Estat espanyol modern. El fracàs d'aquests intents donà lloc a una reacció generalitzada de decepció i desconfiança davant la idea d'Espanya.

—*Bé, però el catalanisme, ¿és o no burgès?*

—Miri, aquesta sensibilitat compartida inclou diverses tendències ideològiques i diversos projectes polítics en els quals el nacionalisme —en sentit estricte— n'és un. Però, també hi ha la tradició del catalanisme liberal, d'esquerres, federalista, socialista, anarquista, etc. Hi ha diverses tradicions, i no tot el catalanisme pot assimilar-se al pairalisme tradicionalista, catòlic i carca.

—*A vegades tinc la impressió que vostè considera el nacionalisme com*

una matèria d'estudi per la sociologia de les religions.

—L'única cosa que jo dic és que la ideologia nacionalista —en el sentit estricte dels dos termes— és basa en una afirmació de veritats absolutes i d'essències transcendentals que deformen i alteren profundament la complexitat del país, i intenta imposar una part d'aquesta realitat com a valor suprem sobre el conjunt de la societat.

—*¿Això succeeix amb tots els nacionalismes?*

—Sí, per definició.

—*Ja sabrà que se'l titlla d'espanyolista.*

—No crec que ningú pugui dir que no he considerat l'espanyolisme com una ideologia nacionalista amb idèntiques o semblants característiques a les de qualsevol altre nacionalisme. Jo no sóc espanyolista, rebutjo aquesta qualificació.

—*¿Té avui sentit el nacionalisme català?*

—El problema no és el de si en té o no en té. El nacionalisme català és un fet, per a mi és un objecte d'observació.

—*Però, no li interessa gaire...*

—Ara tinc d'altres interessos que em semblen més fecunds intel·lectualment parlant.

—*I, políticament parlant, ¿pot ser el nacionalisme català fecund?*

—¿...?

—*Vull dir que el nacionalisme pot ser útil per a salvar la llengua, la identitat...*

—La meua llengua familiar, de treball docent i de relació humana és el català. Això per a mi no té discussió. Però, és un fet observable que la població de Catalunya té dues llengües: el català i el castellà. Quant al que diu de la identitat, no sé massa bé què és això. La paraula «identitat» no m'agrada, perquè implica seleccionar uns trets de la realitat i imposar-los com a valor suprem. I no veig perquè s'han d'imposar uns trets i no d'altres, ja que tots són igual de legítims des que acceptem que tots els individus d'una societat democràtica tenen la mateixa dignitat.

—*És a dir, que a Catalunya o al País Valencià tan legítim és defensar la identitat catalana, castellana, andalusa, etc.*

—Miri, democràcia vol dir unes regles del joc democràtic que permetin que tots els individus —amb les seves diverses característiques, desitjos, interessos i preferències— es puguin manifestar lliurement.

—*Canviem de tema. Es parla molt de federalisme, però hi ha una certa*

DOMÈNEC UMBERT

«Històricament s'ha atribuït a la democràcia unes virtuts que ni té ni té per què tenir».

confusió sobre el tema. Un politòleg potser podria aclarir la qüestió.

—Això que es diu ara que l'esquerra només pot ser federal ho vaig dir ja fa uns tres anys. Qualsevol persona mínimament informada li dirà que, des del punt de vista de la distribució del poder, només hi ha dos models d'estat possible, amb les variants que es vulgui: l'unitari i el federal. El model federal —dels Estats Units a la RFA passant per Brasil o Iugoslàvia— té uns trets comuns: distribució més o menys igualitària de competències entre els territoris, forta descentralització de poder, mecanismes de cooperació i participació dels territoris en la política general de l'Estat, etc.

—*¿Quines virtuts tindria el federalisme a l'Estat espanyol?*

—Bé, l'Estat de les autonomies —que des d'un punt de vista teòric no és un model, sinó un cas quasi únic— pot funcionar com un model de tipus

federal, o pot funcionar com un estat de tipus unitari. Hem d'optar per un dels dos models... hi ha qui ha optat per mantenir el conflicte, la confrontació, la protesta, i la complicitat sota mà... i hi ha una possibilitat, almenys teòrica, per avançar cap a l'estabilitat del model amb fórmules de tipus federal.

—*Algú pot pensar que un federalisme que no federi sobiranes...*

—¡Uf!, això té un origen molt llunyà, es remunta a les tretze colònies nord-americanes que es van independitzar de la Gran Bretanya a finals del segle XVIII. Però, avui, tots els estats federals que coneixem sorgeixen de processos de descentralització política.

—*S'ha dit que el federalisme pot ser una manera d'uniformitzar.*

—No, no.

—*Home, si tots tenen —com diu vostè— una «distribució més o menys igualitària de competències»...*

—Els que tinguin el propòsit d'uniformitzar ja disposen del model unitari, no tenen per què inventar altra cosa. L'estat federal, precisament, es basa en el reconeixement de la diferència. Ara bé, el que sí que hi ha és el propòsit que tothom tingui la possibilitat de governar-se.

—*És a dir, d'uniformitzar.*

—No, no, és com si vostè digués que, en tenir la mateixa llibertat d'expressió que jo, tots dos estem uniformitzats, i aquesta no és la qüestió. Es tracta que tots dos tenim llibertat i podem dir el que vulguem, inclús coses contràries.

—*Vostè, evidentment, deu ser federalista.*

—Jo sóc professor de Ciència Política.

—*¿Un professor de Ciència Política federalista?*

—Un professor de Ciència Política que s'ha interessat pel federalisme com un objecte d'observació.

—*Vostè també acostuma a observar la democràcia. ¿Quina és la salut de la democràcia? Alguns assagistes i politòlegs parlen de la «crisi de la democràcia».*

—La democràcia és una forma de govern que es fonamenta en iguals drets de participació per tothom. La qüestió és que, històricament, s'ha atribuït a la democràcia una sèrie de virtuts que ni té ni té per què tenir.

—*¿Per exemple?*

—Per exemple: dir que la democràcia és un règim de màxima eficiència de les decisions col·lectives, creure que es pot arribar a un equilibri que neutralitzi els diversos interessos, etc. El que veiem avui és que, com més democràcia hi ha, més possibilitats existeixen que alguns grups organitzats facin valer els seus interessos, que es generin desequilibris i sorgeixi una societat corporativa, que és el que està succeint en aquest país a mesura que avança el període d'estabilitat democràtica.

—*En tot cas, la democràcia sí que és la forma menys dolenta de govern.*

—Sí, perquè hi ha la possibilitat de limitar les tendències egoistes dels diversos grups, i especialment dels governants. La democràcia possibilita de frenar la tendència innata dels governants a actuar a favor d'ells mateixos.

—*¿Això succeeix també al nostre país?*

—En tots els països hi ha una distància notable entre governants i governats. En aquest país —on els canals d'intermediació política entre governants i governats són molt febles— ens trobem que els partits només són es-

L I S E T T E M O D E L

RETROSPECTIVA 1937-1966

Estamos rodeados por miles de imágenes. En su mayor parte nos resultan invisibles por el brillo de la rutina. Al dirigir mi lente a una cosa cualquiera hago una pregunta y, a veces, la respuesta es la fotografía misma. En otras palabras: no soy yo quien sabe o quiere demostrar algo; más bien al contrario: soy yo quien recibe una lección.

EXPOSICIÓ
DESEMBRE '87

ORIPALLO

DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA

LANDERER, 5 - 46003-VALENCIA
Tels. 332 30 77 / 332 00 01

HORARIS: MATINS, DE 11 A 1'30 | DISSABTES, DE 6 A 9
VESPRADES, DE 6 A 9 | DIUMENGES I DILLUNS, TANCAT

estructures electorals, estructures que produeixen càrrecs institucionals. I aquesta professionalització de la política ha portat a excloure de l'activitat política un gran nombre de persones, i ha creat una classe política amb interessos propis i compartits. Aquesta classe política, de fet, té com a motivació bàsica la de mantenir-se en el poder. Però, bé, això passa més o menys a tot arreu.

—Vostè, ara, està interessat per l'utilitarisme. De l'estudi del nacionalisme a l'estudi de l'utilitarisme hi ha un bon camí, ¿no?

—Intento trobar una finestra sobre la realitat capaç d'explicar alguns dels problemes de les societats actuals.

—¿Què veu des de la finestra?

—L'utilitarisme és un enfocament que es basa en l'individualisme metodològic, i fa el supòsit que els individus estan motivats per l'egoisme i són capaços d'un comportament racional en defensa dels seus interessos. Si s'aplica aquest enfocament a l'anàlisi de les societats actuals, incloses les conductes dels governants, es troben bastants explicacions de les paradoxes de la democràcia i del desordre en què vivim.

—Parlant de l'egoisme, vostè —tot i ser un dirigent estudiantil dels 60 i 70— no ha «esgarrapat» cap càrrec. Molts dels seus companys sí ho han fet.

—Molts de nosaltres hem estat exclosos de la política.. els que no desitjàvem ser uns professionals de la política hem acabat sense oportunitats per participar. Jo mai, ni quan tenia 18 anys i «feia la revolució a la Universitat», no vaig pensar de ser un professional de la política. De totes maneres, no crec que el país hi hagi perdut gaire.

—Però, ¿no aspira a cap càrrec polític?

—Que vostè insisteixi en aquest assumpte del càrrec és prou significatiu d'una certa esquizofrènia del món intel·lectual d'aquest país. A vegades sembla que només es pugui triar entre passar a net els discursos dels polítics o fer poesia intimista.

—¿A què aspira vostè?

—Avui la meua principal motivació és contribuir perquè en aquest país funcioni una Facultat de Ciències Polítiques digna del seu nom, que es pugui combinar la docència amb el treball intel·lectual, i que la Universitat sigui alguna cosa més que un parking per joves avorrits.

—Jo que pensava demanar-li algun enchufe si arribava vostè a ocupar algun càrrec polític...

—Jo, professional de la política, mai. □